

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย คือ ประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาโดยมีหัวใจสำคัญที่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพื่อนำไปสู่รากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ดังความในบทบัญญัติ ที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาดำเนินไปเพื่อพัฒนาเด็กไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจภูมิปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (อุทธรณ์ ปฐมวรชาติ, 2548 : 31) โดยมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานด้านผู้เรียน และในมาตรฐาน ที่ 7 ได้เน้นความสำคัญของผู้เรียนเกี่ยวกับการมีสุขภาพผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 12)

อีกทั้งกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยมีนโยบายดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เมื่อ ปี พ.ศ. 2541 และทุกจังหวัดได้ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2543 กรมอนามัยได้จัดทำเกณฑ์การประเมิน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและมอบหมายให้จังหวัดใช้ประเมินสถานภาพโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในปี พ.ศ. 2544 แนวการประเมินดังกล่าวเน้นการประเมินด้านกระบวนการเป็นส่วนใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้วัดการดำเนินงานขั้นพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการของการพัฒนา โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในระยะแรกจากการนิเทศติดตามการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ประเมินดังกล่าว ส่วนใหญ่มีกิจกรรมที่ส่งผลต่อการสร้างเสริมพฤติกรรม สุขภาพของนักเรียนเป็นจำนวนมาก กรมอนามัยจึงเห็นสมควร จัดทำเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ที่สามารถวัดได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เพื่อเป็นเครื่องชี้้นำการดำเนินงานของโรงเรียนที่กำลังพัฒนา และเป็นเกณฑ์ตัดสินการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 2546 : 3)

ในสภาพปัจจุบันการดูแลสุขภาพของเด็กและเยาวชนในโรงเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกคนในโรงเรียน โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของเด็กตลอดรวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีสุขภาพที่ดี โดยให้สอดคล้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนตลอดจนสร้างเสริมทักษะต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในภายภาคหน้าซึ่งได้แก่การพัฒนาทักษะชีวิต โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพด้านจิตวิทยาและสังคมเด็กและเยาวชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันปัญหา สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องและสัมพันธ์กับปัญหาด้านสุขภาพและสังคม ทักษะเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งจำเป็นต้องบูรณาการเข้าไปในการเรียนการสอนทุกวิชา และเน้นให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ" และสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ดีให้แก่ตนเองได้

จะเห็นได้ว่าการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนนั้นมีความจำเป็นพื้นฐานที่เกื้อต่อการมีสุขภาพดีสำหรับผู้อาศัย เรียนรู้ และทำงาน มีขอบเขตครอบคลุมกิจกรรมค ้นสุขภาพ ทั้งการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูประบบสุขภาพและการปฏิรูประบบการศึกษาของประเทศและสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นกำลังสำคัญของชาติ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติ ต่อไป

ในปีพ.ศ. 2550 คณะประเมินระดับอำเภอและระดับจังหวัด ได้ดำเนินการประเมินโรงเรียนขนาดเล็ก ที่เข้าร่วมโครงการตามเกณฑ์กรมอนามัยกำหนด เขตอำเภอเมือง ผลการดำเนินงานปรากฏว่ามีทั้งโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ารประเมินและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบงานฝ่ายอนามัยโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินและไม่ปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้โรงเรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาสุขภาพของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่สมบูรณ์แบบ และให้ประโยชน์ต่อสังคม ด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพทำให้บุคลากรทุกคนมีสุขภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อตนเอง และสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนที่มีการพัฒนา

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหาร โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
4. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
5. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้มีแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามการบริหารงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ทำให้ได้ทราบบทบาทของตนเอง ในการสนับสนุนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามการบริหารงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประโยชน์แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการมีสุขภาพที่ดี
3. ทำให้ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการประเมินผลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน
4. เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ ๑ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้ คือ สภาพการบริหารโครงการมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการบริหารโครงการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่แม่ฮ่องสอนเขต 1 ที่รับการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน

จำนวน 12 คน ครูอนามัยโรงเรียนจำนวน 12 คน นักเรียนจำนวน 842 คนและผู้ปกครองจำนวน 842 คน รวมทั้งสิ้น 1,708 คน สำหรับกลุ่มผู้บริหารและครูอนามัยโรงเรียนใช้ประชากรในการวิจัยครั้งนี้

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนและผู้ปกครองของ โรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตอำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่แม่ฮ่องสอนเขต 1 ที่รับการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในปี พ.ศ. 2550 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับสลากจากประชากร นักเรียนและผู้ปกครองมา 25% ประกอบด้วยนักเรียนจำนวน 211 คน และผู้ปกครองจำนวน 211 คน รวมทั้งสิ้น 422 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน
2. ปัจจัยด้านครู
3. ปัจจัยด้านนักเรียน
4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เวลาในเก็บข้อมูล 1 เดือน นับตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม 2551 ถึง เดือนสิงหาคม 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับความหมายของศัพท์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์ไว้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง ปัจจัยด้านผู้บริหารโรงเรียน ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีผลเสริมสร้างให้การบริหารงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

โรงเรียนที่มีการพัฒนาการดำเนินงานของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการประเมินจากกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2550 มีผลการดำเนินงานดีขึ้น จากปีที่ได้รับการประเมินในปี พ.ศ. 2549

งานส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง กิจกรรมในการพัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อ สุขภาพ เพื่อการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอเมือง อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ปีการศึกษา 2550

ครูอนามัยโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานอนามัย โรงเรียน ปีการศึกษา 2550

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ปีการศึกษา 2550

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ปีการศึกษา 2550

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ปีการศึกษา 2550

เจตคติ หมายถึง แนวความคิดของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ เจตคติ ในทางดีหรือในทางบวก จะเป็นการมองการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในด้านดี คือ การยอมรับและเห็นด้วยกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพส่วนเจตคติในทาง ไม่ดีหรือในทางลบ จะเป็นการมองการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในด้านไม่ดี คือการไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ